

בש"פ 946/17 - ערן מידן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 946/17

לפני: המערער:
כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין
ערן מידן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ר' פרידמן-פלדמן) בעמ"י 61029-01-17 מיום 26.1.17

בשם המערער: עו"ד יצחק בם

בשם המשיבה: עו"ד עדי שגב

החלטה

א. בקשת רשות ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ר' פרידמן-פלדמן) בעמ"י 61029-01-17 מיום 26.1.17, בגדרה התקבל ערר המשיבה על החלטת בית משפט השלום בירושלים (השופטת מ' בנקי) במ"י 56723-01-17 מיום 25.1.17, שבמסגרתה נקבע כי על סוגית הארכת מעצרו של המבקש להידון בבית משפט השלום בפתח תקוה. עניינה של הבקשה - דיון בבקשת מעצר לפי סעיף 17(ד) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996 (להלן חוק המעצרים או החוק).

ב. ביום 23.12.16 נעצר המבקש בגין הפרת צו פיקוח לפי חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, תשס"ו-2006 מיום 3.11.16, צו שניתן על רקע שחרורו ממאסר ממושך בעבירות אלה; נטען, כי המפקח הממונה לא הצליח ליצור עמו קשר. למחרת הובא המבקש בפני בית משפט השלום בירושלים (מ"י 49666-12-16), שם הוחלט (השופטת ת' בר-אשר צבן) כי ניתן לשחררו בתנאים; במסגרת זו נקבע, כי עליו להפקיד ₪ 500 וליצור קשר עם המפקח אחת לשבוע.

ג. ביום 2.1.17 הוצא צו מעצר כנגד המבקש, בגין אי קיומם של תנאי השחרור האמורים; נאמר, כי המבקש לא הפקיד את הסכום כנדרש, לא שהה בכתובת אשר עליה דיווח בבית המשפט ואף ניתק את הטלפון שאת פרטיו מסר בבית המשפט. ביום 7.1.17 נעצר המבקש והובא לבית משפט השלום בירושלים (מ"י 15021-02-17), בחשד להפרת תנאי צו הפיקוח כמתואר מעלה, וכן לגניבת רכב ונהיגה ללא רישיון. נקבע (השופט מ' בורשטיין), כי קיים חשד סביר לביצוע העבירות, אך ניתן להפיג את החשש ממסוכנותו של המבקש באמצעות תנאים, והוחלט לשחררו ממעצר בנתון להתחייבות עצמית וערב צד ג', ובתנאי שלא ינהג ברכב אלא אם ברשותו רישיון נהיגה בתוקף. משלא הביא ערב כאמור, נעצר המבקש והובא בפני בית משפט השלום (מ"י 21132-01-17), שם הוחלט (השופטת ק' מילר) ביום 10.1.17 על המרת הערבות בהפקדה של ₪ 1,000. כן נקבע, כי אם לא יופקד הכסף יעצר המבקש ויובא בפני שופט. יצוין, כי המבקש לא הפקיד את הכסף, ומסר פרטים שאינם נכונים למפקח בדבר מקום הימצאו.

ד. ביום 21.1.17 נעצר המבקש באזור בית ינאי, לאחר שהוכרז כנדרש במערכת המשטרית, בין היתר נוכח אי עמידתו בתנאי השחרור כמתואר מעלה. ביום 22.1.17 הוגשה בקשה להארכת מעצרו בבית משפט השלום בפתח תקוה (מ"י 47759-01-17), בחשד לביצוע עבירות רכוש ברכב, הפרת הוראה חוקית ונהיגה ברכב ללא רישיון וללא ביטוח. בתום הדיון הוחלט (השופט ע' מורנו) להאריך את מעצרו של המבקש ביום אחד, והודגש, כי יש מקום לבחון בעניינו חלופת מעצר.

ה. ביום 23.1.17 הוגשה בפני אותה ערכאה בקשה להארכת מעצר נוספת. בפתח הדיון הודיע בא כוח המשיבה על כוונה להגיש עיון חוזר בארבע הפרות פיקוח מצד המבקש, וכן על כוונה להגשת כתב אישום בגין עבירות "חדשות" משלהי 2016 וראשית 2017 אשר בוצעו כנטען הן במחוז ירושלים והן במחוז מרכז. בתום הדיון הוחלט לדחות את הבקשה ונקבע, כי משלא הוצגו חלופות כנדרש, ישוחרר המבקש בערובה ובתנאים. נאמר, כי אף שישנו חשד סביר לביצוען של העבירות המקימים עילה לכאורית למעצר, עצמתו אינה ברמה המצדיקה הארכת מעצר נוספת, בלא שתיבחנה חלופות. כן הוטעם, כי פעולות החקירה הצפויות הן כאלה שניתן - בעיקרון - למנוע את שיבושן באמצעות חלופת מעצר הולמת.

ו. המשיבה עררה על ההחלטה לבית המשפט המחוזי מרכז (עמ"י 54783-01-17), אשר הורה (סגן הנשיא א' יעקב) בהחלטה מיום 24.1.17 על ביטול שחרורו של המבקש. נאמר, כי תנאי בסיסי לשחרור בתנאים הוא התרשמות בית המשפט מן הערב, ואולם במקרה דנא לא התייצבה הערבה שעליה דיווח המבקש לדיון. הוחלט איפוא להחזיר את התיק לבית משפט השלום לצורך בחינת חלופות מעצר.

ז. ביום 25.1.17 הגישה המשיבה בקשה להארכת מעצרו של המבקש בחמישה ימים, חלף שחרורו בתנאים, בפני בית משפט השלום בירושלים (השופט מ' בנקי). הבקשה הוגשה יחד עם הצהרת תובע, לפיה יש בכוונתה של המשיבה להגיש כתב אישום כנגד המבקש, וזאת בד בבד עם בקשה למעצר עד תום ההליכים ביחס לכלל התיקים שנפתחו כנגד המבקש; יוטעם, כי חלק מן התיקים נדונו זה מכבר, בהקשר מעצר לצרכי חקירה ("מעצר ימים") - כמפורט מעלה - בבית משפט השלום בירושלים, וחלקם בבית משפט השלום בפתח תקוה. בתום הדיון הוחלט להאריך את מעצרו של המבקש ביום אחד, תוך שנקבע כי יהא נכון יותר שבית משפט השלום בפתח תקוה ידון בבקשה ביחס למכלול התיקים, וזאת בהתאם להחלטתו של בית משפט המחוזי מרכז.

ח. על החלטה זו עררה המשיבה לבית המשפט המחוזי בירושלים (השופט ר' פרידמן-פלדמן). ביום 26.1.17 הוחלט לקבל הערר במלואו, ולהאריך את מעצרו של המבקש בארבעה ימים נוספים כפי שנתבקש מעיקרא. נאמר, כי בקשת הארכת המעצר מיום 25.1.17 נועדה לצורך הגשת כתב אישום ומעצר עד תום ההליכים בכלל התיקים, בעוד בקשת מעצר ימים שנדונה בבית משפט השלום בפתח תקוה היתה לצרכי חקירה בלבד, וזאת אך לגבי חלק מן התיקים שנפתחו כנגד המבקש. אשר על כן נקבע, כי היה מקום לקיים דיון ענייני בבית משפט השלום בירושלים ולהכריע בבקשת המעצר גופה.

הבקשה

ט. ביום שישי 27.1.17 הוגשה הבקשה הנוכחית, המופנית כנגד החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים. נטען, כי בית המשפט המחוזי שגה בקבלו את ערר המשיבה על החלטתו של בית משפט השלום בירושלים, וזאת משני טעמים. ראשית סבור המבקש, כי לא ראוי היה לכלול בהצהרת התובע את כלל התיקים שנפתחו כנגד המבקש, מאחר שביחס לחלקם נתקבלה החלטה לשחררו. נטען, כי סעיף 17(ד) לחוק המעצרים נועד לגשר על תקופת הביניים שבין מעצר לצרכי חקירה - חקירה שנסתיימה - למעצר עד תום ההליכים, ועל כן תחולתו גדורה אך למטרה זו ואין להוסיף אליו תיקים אחרים התלויים ועומדים גרידא, אף כי אלה יכולים להוות שיקול בהכרעה בדבר עילת מעצר. שנית גורס המבקש, כי הגשת הצהרת התובע במחוז ירושלים נוגדת את הוראות סעיף 3(ב) לחוק המעצרים, שכן דיוני המעצר לצרכי החקירה בחלק מן התיקים כבר נערכו בעניינו במחוז מרכז. כן נאמר, כי החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים סותרת את החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז, אשר החזיר את הדיון בעניינו של המבקש לבית משפט השלום בפתח תקוה. המבקש סבור כי שאלות אלה בעלות גוון עקרוני וחורגות מעניינו הפרטי, ומשכך מצדיקות היעדרות לבקשת רשות הערר.

תגובת המשיבה

י. ביום 27.1.17 הוחלט כי הבקשה מצריכה תגובה, אף שאינה רלבנטית עוד למעצרו של המבקש, אשר נסתיים - בכפוף להמשך הליכים - ביום א' 29.1.17. במסגרת זו נאמר:

"איני בטוח כי אכן עסקינן בשאלות עקרוניות; גם בפרשנות דיני המעצרים - בחינת פשיטא - יש מקום לשכל הישר, ולא יזון בין אינטרס הציבור וזכויות העצור או שמבקשים לעצרו, ועל פניו נדרש לכך בית המשפט המחוזי בירושלים.

עמוד 3

ואולם התמונה שלפניי אינה מלאה, ועל כן תתבקש תשובת הפרקליטות ... לאחר מכן יוחלט באשר להמשך הטיפול בבקשה" (פסקה ג').

יא. ביום 28.2.17 (לאחר הארכות) הוגשה תגובת המשיבה. לשיטתה, אין הבקשה מצדיקה מתן רשות ערר. תחילה נטען, כי ענייננו בבקשה שהפכה תיאורטית לגבי המבקש עצמו, הואיל וימי המעצר שהושתו עליו מכוח סעיף 17(ד) לחוק המעצרים תמו ביום 29.1.17. יתר על כן טוענת המשיבה, כי הסוגיות העקרוניות שעליהן מצביע המבקש אינן מתעוררות במקרה דנא מעיקרא. אשר לטענה שעניינה הכללתם של התיקים האחרים בהצהרת התובע, סבורה המשיבה כי משהפר המבקש את תנאי השחרור שנקבעו לו קמה עילה למעצרו אף בגין תיקים אלה. כן מוטעם, כי הכללת התיקים כולם בהצהרת התובע עולה בקנה אחד עם הפרשנות התכליתית הראויה של סעיף 17(ד), העדיפה על הפרשנות הלשונית-דווקנית המוצעת בבקשה. בנוגע לטענה בדבר הגשת הצהרת תובע בגין תיק חקירה אשר הדיון במעצר לגביו החל במחוז אחר גורסת המשיבה, כי זו משוללת יסוד בענייננו. זאת, הואיל והמשיבה הודיעה בדיון בבית משפט השלום בפתח תקוה שבכוונתה להגיש כתב אישום מאוחד בירושלים, וכן נוכח העובדה שמדובר בתיקים הקשורים אלה לאלה במהותם.

דיון והכרעה

יב. לאחר העיון בבקשה ובתגובה, אין בידי להיעתר לה. כנודע, רשות הערר בגלגול שלישי ניתנת במשורה (וראו למשל, בש"פ 5395/13 שמואל נ' מדינת ישראל, פסקה ו' (2013)). אמנם "אין עסקינן לשיטתי בהלכת 'חניון חיפה' ה'מיתולוגית' בטהרתה, אלא - נוכח טיב הנושא, חרותו של אדם - פתחי נסיבות מיוחדות קיימים ועומדים לרשות נתונה"; אולם מאידך גיסא יש לזכור כי חוק המעצרים העמיד רשות ערר "כדרך הדין הפלילי המהותי עצמו ומתוך הבנת עומסים והשוואה לכל אומה ולשון, כך שערר בזכות אחד הוא" (בש"פ 5971/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה ו' (2011)). הגעתי לכלל מסקנה כי אין הנידון דידן בא בגדר אותם מקרים המצדיקים מתן רשות ערר, ויש להסתפק באשר ייאמר להלן.

יג. אכן, מעיקרא עסקינן בסוגיה שהפכה תיאורטית, וככלל - אין דרכו של בית המשפט להידרש לכגון דא (וראו למשל, בש"פ 10454/07 דאכה נ' מדינת ישראל, פסקה ג(1) (2007), להלן עניין דאכה); זאת, אלא בהתקיים סיכוי של ממש להישנותה בעתיד (בש"פ 4455/00 מדינת ישראל נ' בדווי, פ"ד נד(4) 794, 801 (2000); בג"ץ 10578/08 משל"ט - מכון משפטי לחקר טרור וסיוע לנפגעי נ' ממשלת ישראל (החלטה מיום 15.12.08, פסקה י"א)) או שההכרעה בה נדרשת לשם יישובן של גישות שונות בקרב ערכאות הדיון (בש"פ 8845/04 אלטויל נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(3) 446, 449-450 (2005), להלן עניין אלטויל; כן ראו והשוו, עניין דאכה, פסקה ג(2)). במקרה דנא לא מצאתי לנכון לחרוג מן הכלל, הואיל והשאלות שמעלה הבקשה אינן מתעוררות בענייננו במלוא עצמתן, כפי שיוסבר להלן.

יד. טענתו הראשונה של המבקש עוסקת בהיקפה של הצהרת תובע לפי סעיף 17(ד) לחוק המעצרים, ובפרט בשאלה האם ניתן לכלול בה את כלל התיקים אשר נפתחו כנגדו, משנתקבלה זה מכבר החלטה לשחררו ביחס לחלקם. למען הבהירות, נביא את סעיף 17(ד) כלשונו:

"נעצר אדם וחקירתו נסתיימה, ישוחרר מהמעצר, ואולם אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש כתב אישום נגדו ושוכנע בית המשפט, כי יש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום ההליכים, רשאי שופט להאריך את המעצר, מטעם זה, לתקופה שלא תעלה על 5 ימים".

סעיף זה קובע תנאים להארכת מעצרו של אדם בטרם הוגש נגדו כתב אישום, בבחינת "מעצר ביניים", אף שנסתיימה החקירה המשטרית בעניינו. להסדר זה תכלית ייחודית, המובחנת ממטרותיו של מעצר הימים, ואשר נובעת מ"מקומו הגיאומטרי" על פני ציר הזמן של ההליך הפלילי:

"הצהרת תובע נועדה לגשר על פני פער של ימים ספורים העלול להיווצר בין שלב סיום החקירה לבין שלב הגשת כתב האישום. פער זמן זה נוצר בשים לב, בין היתר, לעובדה כי עם סיום החקירה עובר נושא החקירה מהרשות המשטרית החוקרת לרשות התביעה כדי שזו האחרונה תקבל החלטה בדבר המשך ההליך ותפעל במקרה המתאים להגשת כתב אישום ואף בקשה למעצר עד תום ההליכים. לעתים קרובות, בעיקר בעניינים בעלי מורכבות, נדרש פסק זמן - ולו קצר - אשר נועד לתת סיפק בידי התביעה ללמוד את חומר הראיות, להעריכו ולגבש את עמדתה בדבר המשך ההליך הפלילי והגשת כתב אישום. מנגד ניצב עניינו של החשוד אשר החקירה בעניינו נסתיימה, ושוב אין עוד צורך בהמשך החזקתו במעצר לצורכי חקירה. מצב זה של 'בין השמשות', אשר בו אין עוד צורך במעצר להמשך חקירה מצד אחד, ועדיין אין כתב אישום וממילא העת להגשת בקשה למעצר עד תום ההליכים טרם בשלה, מצד אחר, הוא מצב של קו תפר" (עניין אלטויל, בעמ' 455, מפי השופט א' פרוקצ'יה).

תכלית זו מחייבת איזון בין הרצון לאפשר לתביעה זמן יאות לצורך הכנת כתב אישום, מחד גיסא, לבין זכותו של הנחקר לחרות משעומדת לו חזקת החפות ומקום שאין כתב אישום אי אפשר לבקש מעצרו עד תום ההליכים אך יש לכאורה עילה לכך, מאידך גיסא (שם, בעמ' 456). איזון זה מוגשם באמצעות סד הזמנים המוגדר שקובע הסעיף - קרי, עד חמישה ימים - התוחם את פרק הזמן המרבי שבו ניתן לעשות שימוש במעצר הביניים, וכן על-ידי הדרישה לקיומה של עילת מעצר לכאורה. ודוקו - אין הסעיף מוגבל לעילות המעצר המנויות בסעיף 13 לחוק המעצרים, שעניינו מעצר ימים, אלא הולך הוא אחר מקבץ העילות - הרחב יותר - הקבוע בסעיף 21 לחוק, אשר מסדיר את המעצר עד תום ההליכים (על הטעם שבבסיס הבחנה זו, ראו רינת קיטאי סנג'רו המעצר: שלילת החירות בטרם הכרעת הדין 378 (2011)). רוצה לומר, בדיון מעצר לפי סעיף 17(ד) תישקל קשת רחבה של עילות, אשר חלקן חופף לעילות מעצר הימים, וחלקן רלבנטי אך למעצר עד תום ההליכים. בעצם אין המבקש חולק על כך, שכן גם לשיטתו קיומם של תיקים נוספים הוא אחד השיקולים הרלבנטיים, אך לטעמו זו אין להוסיף אותם תיקים כחלק מבקשת המעצר. בכל הכבוד, איני בטוח שההבדל גדול מאוד, גם אם הוא קיים. הדעת נותנת כי בחקקו את סעיף 17(ד) לא נדרש המחוקק לכל אפשרות שתיצור המציאות, אך בית המשפט צריך שיידרש לתמונה המלאה של האדם שלפניו, גם במובן המהותי של ההכרעה ולא רק כשיקול; והלוא עסקינן בתמונה "מתגלגלת" שרק בתום החקירה בשלמותה הגיעה אל סוף תצורתה.

טו. והנה בענייננו, סוגית מעצרו של המבקש נבחנה אמנם לגופה ביחס לחלק מן התיקים שבגינם הוצהר על כוונה להגיש כתב אישום. ברם, בחינה זו נערכה טרם בשלה החקירה המשטרית בתיקים אלה, ותוך שימת דגש על נחיצותו של המעצר לשם השלמתה, בעוד בחינתה של הצהרת התובע צריכה להיערך מנקודת המבט של המעצר עד תום ההליכים, הכולל כאמור עילות שאינן רלבנטיות למעצר הימים. ואכן, משהפר המבקש את תנאי השחרור אשר הוצבו לו, קמה עילה לכאורית למעצרו עד תום ההליכים (וראו סעיף 21(א)(2) לחוק המעצרים, בו מעוגנת עילת מעצר שעניינה

הפרת תנאי שחרור), ומכאן גם למעצרו לפי סעיף 17(ד) לחוק; עילה זו אינה מנויה בסעיף 13 לחוק, ומשכך לא נדונה מעיקרא במסגרת הבקשות הקודמות למעצרו לצרכי חקירה. סבורני, איפוא, כי אין ההחלטה בדבר הארכת מעצרו של המבקש בבית המשפט המחוזי בירושלים מעוררת קושי אל מול שחרורו בבית משפט השלום בפתח תקוה, הואיל ונבחנו בגדרה עילות שונות, כנגזר מתכליתו הייחודית של מעצר הביניים.

טז. טענתו השנייה של המבקש נוגעת, כאמור, לשאלת הסמכות המקומית. לשיטתו, חלק מן התיקים שכבר הובאו בפני בית משפט השלום בפתח תקוה, צריכים היו להמשיך להידון באותה ערכאה ולא בבית משפט השלום בירושלים. טענה זו, חוששני, אינה מעוררת שאלה עקרונית, אלא מחלוקת הנטועה בעובדותיו הקונקרטיות של ענייננו, וגם בשכל הישר. סעיף 3(ב) לחוק המעצרים קובע, כי משדן בית משפט בבקשת מעצר, תהא בידיו הסמכות להמשיך ולדון בבקשות הנוגעות לאותה עבירה. אולם, סעיף 3(ב)(2) לחוק קובע חריג, שלפיו תינתן הסמכות המקומית לבית משפט באזור אחר, אם הועברה החקירה המשטרתית בעניינה של העבירה לאותו אזור. בנידון דידן קבע בית המשפט המחוזי בירושלים, וזאת על יסוד התרשמותו לפיה אוחדו התיקים לצורך הגשת כתב אישום כנגד המבקש, כי הסמכות המקומית היתה נתונה לבית משפט השלום בירושלים. לא מצאתי טעם להתערבות בהחלטה - ודאי לא כזה המצדיק דיון בסוגיה תיאורטית, בגלגול שלישי - ולגופם של דברים דומני כי בענייננו ברור למדי שהתיקים אכן אוחדו, כעולה מלשונה של הצהרת התובע וכן מדבריו של בא כוח המשיבה בבית משפט השלום בירושלים (וראו למשל בעמ' 3 לפרוטוקול הדיון מיום 25.1.17). ענייני סמכות מקומית, שכשלעצמם עיקרם נוחות החשוד/הנאשם ו"קדושתם" כרוכה בכך, הנה מקום שיש שני מתחמי סמכות - ראוי שיאוחדו ביד אחת, מטעמי יעילות, תמונת אמת ובסופו של יום גם הגינות מהותית כלפי הנוגע בדבר.

יז. נוכח האמור אין בידי להיעתר לבקשה.

ניתנה היום, כ"ב באדר התשע"ז (20.3.2017).

המשנה לנשיאה